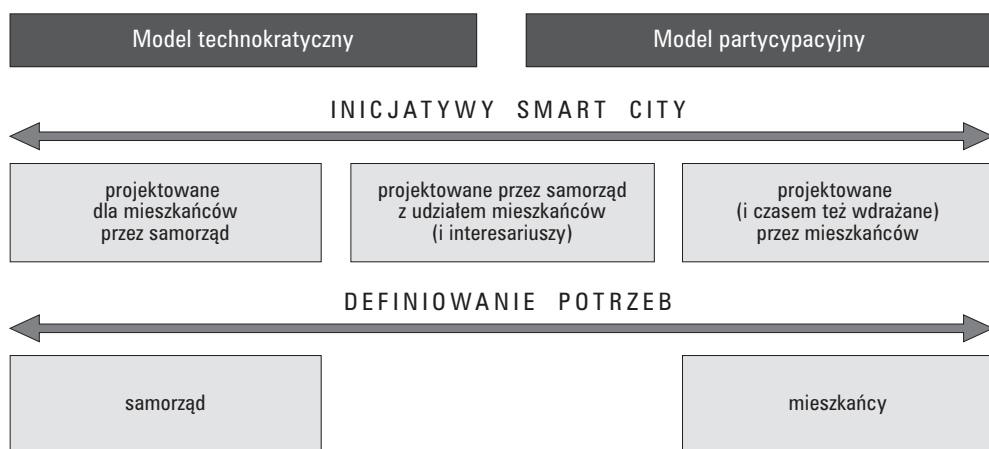

Wraz z rozwojem technologii cyfrowych wspierających udział obywateli w procesach decyzyjnych samorządu rośnie znaczenie partycypacji deliberatywnej w życiu miejskim. Przez nowe narzędzia społeczność lokalna może w znacznie większym stopniu nie tyle uczestniczyć w społecznych konsultacjach, ile również stać się ważnym źródłem wiedzy o publicznych problemach, ale też proponować konkretne ich rozwiązania. Widząc w tym pozytywne skutki dla procesów rozwojowych, wymaga się od współczesnej administracji publicznej odejścia od traktowania obywateli głównie przez pryzmat wyborców i konsumentów na rzecz uczynienia z nich współdecydentów i współkreatorów polityk publicznych. Mieszkańcy *smart city* nierzadko uzyskują więc rangę współodpowiedzialnych za inteligentne projekty, a w miejscowościach o najbardziej zaawansowanym stopniu wdrożenia tej koncepcji i sprzyjających warunkach dla społeczeństwa obywatelskiego stają się również inicjatorami lokalnych zmian. To jednak niejedyne role, jakie obywatele odgrywają w *smart cities*. Na podstawie analizy studiów przypadku poniżej identyfikuję i omawiam kilka ich najistotniejszych funkcji.

Mieszkańcy jako źródło inspiracji rozwiązania problemów

Zgodnie z założeniami koncepcji *smart city* inicjatywy podejmowane przez władze inteligentnego miasta powinny być projektowane w celu osiągnięcia wysokiej jakości życia mieszkańców. W tym sensie obywatele stają się źródłem inspiracji dla rozwiązań miejskich problemów na dwa sposoby: bierny i aktywny. Oznacza to, że są nie tylko inspiracją do opracowywania przez samorząd rozwiązań stawiających w centrum ich potrzeby, lecz także źródłem konkretnych pomysłów rozwikłania poszczególnych wyzwań miasta. W pierwszym przypadku potrzeby mieszkańców stanowią „natchnienie” dla sposobu tworzenia inteligentnych usług i produktów. Funkcja ta szczególnie uwydatnia się w technokratycznym modelu rządzenia i zarządzania *smart city*, w którym, potrzeby obywateli będą definiowane częściej przez rządzących niż samych mieszkańców. W skrajnych przypadkach te cele wdrażania rozwiązań *smart city* mogą być podyktowane interesem biznesowym. W przypadku modelu partycypacyjnego bierna funkcja tworzenia usług i rozwiązań dla mieszkańców będzie ewoluować do formy projektowania usług i rozwiązań z udziałem obywateli. Rola ta przybierze bardziej aktywny wymiar, w którym będzie się ponadto uwzględniać potrzeby artykułowane przez samych mieszkańców. Głosy te mogą być zbierane przez miasto podczas spotkań z interesariuszami lub przez specjalne projekty angażujące mieszkańców do procesów współdecydowania, jak na przykład obywatelskie skrzynki pocztowe, które wdrożono w Aarhus. W najbardziej zaawansowanych partycypacyjnych projektach inteligentnego miasta mieszkańcy w sposób oddolny będą dążyć do realizacji potrzeb przez zrzeszanie się, opracowywanie i propono-

wanie własnych rozwiązań. Dużą rolę będą odgrywać także organizacje trzeciego sektora, które mogą zrzeszać zarówno te aktywne jednostki do działania w imię wspólnych, społecznych projektów, jak również mobilizować do uczestnictwa w procesach tworzenia polityk grupy najbardziej marginalizowane. Te zależności prezentujące podmioty zaangażowane w proces projektowania inicjatyw z zakresu koncepcji inteligentnego miasta i definiowania potrzeb w ramach poszczególnych modeli rządzenia i zarządzania *smart city* ukazuje rysunek 4.

Rys. 4. Podmioty projektujące i definiujące potrzeby w poszczególnych modelach rządzenia i zarządzania *smart cities*
Źródło: Opracowanie własne.

Mieszkańcy jako źródło wiedzy o problemach publicznych

Dzięki rozwojowi technologii cyfrowych mieszkańcy zyskali narzędzia do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym miasta. Za sprawą popularnych aplikacji obywatele mogą zgłaszać samorządowi nieprawidłowości i zaniedbania występujące w przestrzeni miejskiej, stając się w ten sposób dla samorządu źródłem wiedzy o problemach publicznych. Władze poniekąd wspomagają się w ten sposób mieszkańcami przy realizacji swoich zadań publicznych, niemniej funkcjonujący w przestrzeni miasta mieszkańcy znacznie szybciej od odpowiedzialnych organów mogą dostrzec niesprawność użytkowanej infrastruktury miejskiej. Taka aktywność obywateli pozwala im też na większe zaangażowanie się w procesy zarządzania miastem niezależnie od miejsca i czasu. Ponadto umożliwia urzędnikom i służbom porządkowym podjęcie szybkiej reakcji na pojawiające się problemy w przestrzeni publicznej.